

การพัฒนาสู่การเปลี่ยนแปลงความท้าทายในบทบาทของผู้ช่วยสอนคนหูหนวก ในระดับอุดมศึกษา

From Development to Transformation: Challenges in the Evolving Role of Deaf Teaching Assistant in Higher Education

ชนิตา มะธู¹ อีรธร เลอศิลป์² จิตติมา เทียนทอง³

Chanita Mathu¹, Theeratorn Lersilp², Thitima Thianthong³

(วันรับ 30 เมษายน 2568, วันแก้ไข 21 พฤษภาคม 2568, วันตอบรับ 11 มิถุนายน 2568)

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์บทบาทและความสำคัญของผู้ช่วยสอนคนหูหนวกในระบบการศึกษาระดับอุดมศึกษา 2) ศึกษาความท้าทายในการพัฒนาศักยภาพของผู้ช่วยสอนคนหูหนวกในบริบทการศึกษาไทย และ 3) นำเสนอแนวทางการพัฒนาระบบสนับสนุนและการพัฒนาศักยภาพของผู้ช่วยสอนคนหูหนวกอย่างยั่งยืน โดยมีขอบเขตการศึกษาเฉพาะในบริบทของการจัดการศึกษาสำหรับคนหูหนวกในระดับอุดมศึกษา โดยเฉพาะในสถาบันราชสุตา มหาวิทยาลัยมหิดล ซึ่งเป็นสถาบันที่มีความเชี่ยวชาญด้านการจัดการศึกษาสำหรับคนหูหนวก บทความนี้ใช้วิธีการสังเคราะห์องค์ความรู้ผ่านการวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ ร่วมกับการถอดบทเรียนจากประสบการณ์การปฏิบัติงานในสถาบันราชสุตา ผลการศึกษาพบว่าผู้ช่วยสอนคนหูหนวกมีบทบาทสำคัญในระบบการศึกษาแบบบูรณาการทั้งในด้านการสื่อสารผ่านภาษามือ การเชื่อมโยงช่องว่างระหว่างอาจารย์ผู้สอนหลักกับนักศึกษาหูหนวก การจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสม และการสร้างแรงบันดาลใจให้กับนักศึกษา อย่างไรก็ตาม ยังพบความท้าทายหลายประการในการพัฒนาศักยภาพของผู้ช่วยสอนคนหูหนวก ได้แก่ ข้อจำกัดด้านทักษะภาษา การสื่อสาร และการขาดแคลนบุคลากรที่มีคุณสมบัติเหมาะสม บทความนี้ได้นำเสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพผู้ช่วยสอนคนหูหนวกผ่านโมเดล DEAF Development ซึ่งครอบคลุมการพัฒนาทักษะพื้นฐาน การศึกษาต่อเนื่อง การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง และการบูรณาการบทบาทสู่อนาคต รวมถึงแนวทางการพัฒนาระบบสนับสนุนผู้ช่วยสอนคนหูหนวกในรูปแบบการทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพ เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาสำหรับนักศึกษาหูหนวกและสร้างโอกาสในการพัฒนาวิชาชีพของผู้ช่วยสอนคนหูหนวก

คำสำคัญ: ผู้ช่วยสอนคนหูหนวก การศึกษาระดับอุดมศึกษา การจัดการศึกษาสำหรับคนหูหนวก
ภาษามือไทย

¹ นักวิชาการศึกษา งานบริการและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้พิการ สถาบันราชสุตา คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล นครปฐม
chanita.mat@mahidol.ac.th

Educational Academic, Services and Quality of Life Development for Persons with Disabilities, Ratchasuda Institute, Faculty of Medicine Ramathibodi Hospital, Mahidol University.

² รองศาสตราจารย์ สาขาวิชาการศึกษาพิเศษ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ theeratorn_ler@cmru.ac.th
Associate Professor, Special Education Program, Faculty of Education, Chiang Mai Rajabhat University

³ นักวิชาการศึกษา งานบริการและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้พิการ สถาบันราชสุตา คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล นครปฐม
thitima.thi@mahidol.ac.th

Educational Academic, Services and Quality of Life Development for Persons with Disabilities, Ratchasuda Institute, Faculty of Medicine Ramathibodi Hospital, Mahidol University.

Abstract

This article aims to 1) analyze the roles and significance of Deaf Teaching Assistants (DTAs) in higher education systems, 2) study the challenges in developing DTA capacities in the Thai educational context, and 3) propose approaches for sustainable support systems and capacity development for DTAs. The scope of the study focuses specifically on education for deaf students in higher education, particularly at Ratchasuda Institute, Mahidol University, which specializes in education for the Deaf. This article employs knowledge synthesis through analysis of relevant documents and research both from Thailand and internationally, combined with lessons learned from professional experience at Ratchasuda Institute. The results show that DTAs play vital roles in an integrated education system, including communication through sign language, bridging gaps between main instructors and deaf students, providing appropriate teaching arrangements, and inspiring students. However, several challenges in developing the capacity of DTAs have been identified, including limitations in language skills, communication, and a shortage of qualified personnel. This article presents approaches for developing DTA capacities through the DEAF Development model, which encompasses fundamental skill development, continuing education, adaptation to change, and future role integration, along with effective teamwork models for supporting DTAs. These approaches aim to enhance the quality of education for deaf students and create professional development opportunities for deaf teaching assistants.

Keywords: Deaf Teaching Assistant, Higher Education, Education for the Deaf,
Thai Sign Language

บทนำ

การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนหูหนวกเป็นพันธกิจสำคัญของสังคมในการส่งเสริมความเท่าเทียมและการมีส่วนร่วมของคนทุกกลุ่ม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการศึกษา ซึ่งถือเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาอาชีพและคุณภาพชีวิต ประเทศไทยมีผู้พิการทางการได้ยินกว่า 400,000 คน (กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ, 2565) ซึ่งส่วนหนึ่งกำลังศึกษาในระดับอุดมศึกษา การจัดการศึกษาที่เหมาะสมสำหรับคนหูหนวกจำเป็นต้องคำนึงถึงวัฒนธรรมการเรียนรู้และการสื่อสารที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของพวกเขา โดยมีภาษามือเป็นเครื่องมือสำคัญในการเข้าถึงความรู้และการสื่อสาร (คณะกรรมการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ตามนโยบายภาษาแห่งชาติ, 2564)

สถานการณ์การช่วยเหลือนักศึกษาที่มีความบกพร่องทางการได้ยินในระดับอุดมศึกษาของประเทศไทยปัจจุบันมีความก้าวหน้าจากในอดีต แต่ยังพบความท้าทายหลายประการ จากข้อมูลของสำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (2565) พบว่ามีนักศึกษาพิการทางการได้ยินในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชนทั่วประเทศประมาณ 1,500 คน โดยการช่วยเหลือและสนับสนุนผ่านกลไกต่างๆ เช่น ศูนย์บริการนักศึกษาพิการ (DSS) ในสถาบันอุดมศึกษา การจัดสรรงบประมาณสนับสนุนตามพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 และโครงการสนับสนุนเงินอุดหนุนทางการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการในระดับอุดมศึกษา อย่างไรก็ตาม การเข้าถึงบริการล่ามภาษามือและผู้ช่วยสอนที่มีคุณภาพยังมีข้อจำกัด โดยเฉพาะในสถาบันที่ไม่ได้เชี่ยวชาญด้านการจัดการศึกษาสำหรับคนหูหนวกโดยเฉพาะ ปัญหาหลักที่พบ ได้แก่ การขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้เฉพาะทาง ข้อจำกัดด้านงบประมาณในการจัดจ้างล่ามภาษามือและสิ่งอำนวยความสะดวก และความเข้าใจไม่เพียงพอเกี่ยวกับความต้องการพิเศษในการเรียนรู้ของนักศึกษาหูหนวก

การส่งเสริมการเข้าถึงการศึกษาระดับอุดมศึกษาสำหรับคนหูหนวกสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ข้อ 4 ว่าด้วยการศึกษาที่มีคุณภาพและทั่วถึงสำหรับทุกคน (United Nations, 2015) การพัฒนาผู้ช่วยสอนคนหูหนวกเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้สถาบันอุดมศึกษาสามารถสร้างระบบการศึกษาที่ตอบสนองต่อความต้องการเฉพาะของคนหูหนวก ซึ่งสอดคล้องกับการขจัดความเหลื่อมล้ำและสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เหมาะสมตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

สถาบันราชสุดา มหาวิทยาลัยมหิดล ได้พัฒนาระบบการศึกษาแบบบูรณาการ (Integrated Education) สำหรับนักศึกษาหูหนวก โดยปรับโครงสร้างการทำงานและวิธีการเรียนการสอนที่ครอบคลุมความต้องการของนักศึกษาหูหนวกอย่างครบวงจร จากประสบการณ์พบว่านักศึกษาหูหนวกที่ได้รับการสนับสนุนที่เหมาะสมมีแนวโน้มประสบความสำเร็จในการศึกษาและปรับตัวได้ดีขึ้น (ณัฐลัญช์ วังนิลและคณะ, 2562) หนึ่งในองค์ประกอบสำคัญของระบบนี้คือ "ผู้ช่วยสอนคนหูหนวก" (Deaf Teaching Assistant: DTA) ซึ่งเป็นบุคลากรที่มีความบกพร่องทางการได้ยินและใช้ภาษามือในการสื่อสาร ทำหน้าที่เชื่อมโยงระหว่างอาจารย์ผู้สอนหลักกับนักศึกษาหูหนวก สนับสนุนการเรียนรู้และเป็นแบบอย่างในการพัฒนาศักยภาพให้กับนักศึกษา

การพัฒนาผู้ช่วยสอนคนหูหนวกในระดับอุดมศึกษานั้นเผชิญกับความท้าทายที่สำคัญหลายประการ ทั้งในแง่ของข้อจำกัดทางภาษาและการสื่อสาร การพัฒนาวิชาชีพ การปรับตัวต่อเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และการทำงานร่วมกับทีมงานที่หลากหลาย บทความนี้จะวิเคราะห์ความท้าทายเหล่านี้ในบริบทของการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาและเทคโนโลยี รวมถึงนำเสนอแนวทางการพัฒนาที่ตอบสนองต่อความท้าทายดังกล่าว

ขอบเขตของบทความนี้มุ่งเน้นการวิเคราะห์บทบาทและการพัฒนาศักยภาพของผู้ช่วยสอนคนหูหนวกในระดับอุดมศึกษาของไทย โดยเฉพาะในบริบทของสถาบันราชสุตา มหาวิทยาลัยมหิดล ซึ่งเป็นสถาบันเฉพาะทางด้านการจัดการศึกษาสำหรับคนหูหนวก ครอบคลุมช่วงเวลาการพัฒนาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2565) และนำเสนอแนวทางการพัฒนาในอนาคต มีการวิเคราะห์ทั้งในมิติบทบาท ความท้าทาย และแนวทางการสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของผู้ช่วยสอนคนหูหนวก โดยเปรียบเทียบกับแนวปฏิบัติในต่างประเทศ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์บทบาทและความสำคัญของผู้ช่วยสอนคนหูหนวกในระบบการศึกษาระดับอุดมศึกษา 2) ศึกษาความท้าทายในการพัฒนาศักยภาพของผู้ช่วยสอนคนหูหนวกในบริบทการศึกษาไทย และ 3) นำเสนอแนวทางการพัฒนาระบบสนับสนุนและการพัฒนาศักยภาพของผู้ช่วยสอนคนหูหนวกอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะในบริบทของสถาบันราชสุตา บทความนี้ใช้วิธีการสังเคราะห์องค์ความรู้ผ่านการวิเคราะห์เอกสารวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศร่วมกับการถอดบทเรียนจากประสบการณ์การปฏิบัติงานด้านการจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาหูหนวกของผู้เขียนในสถาบันราชสุตา มหาวิทยาลัยมหิดล โดยครอบคลุมกระบวนการสังเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์เปรียบเทียบรูปแบบการทำงาน และการสรุปแนวทางการพัฒนา ทั้งนี้เพื่อนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการศึกษาสำหรับนักศึกษาหูหนวกในระดับอุดมศึกษาต่อไป

คำจำกัดความ

เพื่อความเข้าใจที่ตรงกันในการศึกษาบทความนี้ ผู้เขียนขอนิยามคำสำคัญที่ใช้ในบทความดังนี้

1. ผู้ช่วยสอนคนหูหนวก (Deaf Teaching Assistant: DTA) หมายถึง บุคลากรที่มีความบกพร่องทางการได้ยินในระดับหูหนวกหรือหูตึง ที่ใช้ภาษามือเป็นหลักในการสื่อสาร และทำหน้าที่ช่วยอาจารย์ผู้สอนหลักในการจัดการเรียนการสอน สนับสนุนการเรียนรู้ของนักศึกษาหูหนวก และเป็นตัวกลางในการเชื่อมโยงระหว่างอาจารย์กับนักศึกษาหูหนวก
2. การศึกษาแบบบูรณาการ (Integrated Education) หมายถึง รูปแบบการจัดการศึกษาที่มีการปรับโครงสร้างและวิธีการเรียนการสอนเพื่อตอบสนองความต้องการของนักศึกษาหูหนวก โดยมีระบบสนับสนุนที่ครอบคลุมทั้งด้านวิชาการ การสื่อสาร และการพัฒนาทักษะทางสังคม
3. การสอนแบบสองภาษาสองวัฒนธรรม (Bilingual Bicultural Education) หมายถึง แนวทางการจัดการศึกษาสำหรับคนหูหนวกที่ใช้ภาษามือเป็นภาษาแรกหรือภาษาหลักในการเรียนการสอน และภาษาเขียน (ภาษาไทย) เป็นภาษาที่สอง โดยให้ความสำคัญกับการส่งเสริมทั้งวัฒนธรรมของคนหูหนวกและวัฒนธรรมของคนที่มีการได้ยิน
4. คนหูหนวก (Deaf) หมายถึง บุคคลที่มีการสูญเสียการได้ยินตั้งแต่ระดับรุนแรง (90 เดซิเบลขึ้นไป) จนไม่สามารถรับรู้ข้อมูลผ่านการได้ยินได้ ทำให้ต้องใช้การมองเห็นและภาษามือเป็นช่องทางหลักในการรับรู้และการสื่อสาร

กรอบแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ความบกพร่องทางการได้ยินและวัฒนธรรมคนหูหนวก

การทำความเข้าใจบทบาทของผู้ช่วยสอนคนหูหนวกต้องเริ่มจากความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับความบกพร่องทางการได้ยินและวัฒนธรรมของคนหูหนวก ตามที่ได้นิยามไว้ในคำจำกัดความ คนหูหนวกต้องใช้การมองเห็นและภาษามือเป็นช่องทางหลักในการรับรู้และการสื่อสาร นอกจากคนหูหนวกแล้ว ยังมีกลุ่มคนหูตึงคือผู้ที่มีการได้ยินเหลืออยู่เพียงพอที่จะรับรู้การพูดได้ (สูญเสียการได้ยิน 26-90 เดซิเบล)

นอกจากระดับการได้ยินแล้ว วัฒนธรรมของคนหูหนวกมีความสำคัญยิ่งต่อการจัดการศึกษา โดยคนหูหนวกใช้ภาษามือเป็นภาษาแรกในการสื่อสารและเรียนรู้ มีค่านิยม ความเชื่อ และแนวปฏิบัติทางสังคมที่เป็นเอกลักษณ์ (Hands & Voices, 2023; ศศิวิมล คงสุวรรณ และเบญจมาภรณ์ ฤไชย, 2563) ความแตกต่างทางระดับการได้ยินส่งผลโดยตรงต่อรูปแบบการเรียนรู้และการสื่อสาร โดยเฉพาะกลุ่มที่มีความบกพร่องทางการได้ยินระดับรุนแรง ที่ต้องอาศัยการรับรู้ผ่านทางสายตาและภาษามือเป็นหลัก

ผู้ช่วยสอนคนหูหนวกในระดับอุดมศึกษา

ผู้ช่วยสอน (Teaching Assistant: TA) ในบริบทอุดมศึกษา คือบุคคลที่สนับสนุนการเรียนการสอน ภายใต้การกำกับดูแลของอาจารย์ผู้สอนหลัก (Park, 2004) ส่วนผู้ช่วยสอนคนหูหนวก (Deaf Teaching Assistant: DTA) ตามที่ได้นิยามไว้ในคำจำกัดความข้างต้น มีลักษณะเฉพาะที่สำคัญคือเป็นตัวกลางเชื่อมโยงระหว่างวัฒนธรรมการเรียนรู้ของคนหูหนวกกับระบบการศึกษาหลัก และสามารถถ่ายทอดความรู้ผ่านภาษามือได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งช่วยให้นักศึกษาหูหนวกเข้าถึงเนื้อหาวิชาการได้ตรงตามบริบททางวัฒนธรรมของตน

ผู้เขียนวิเคราะห์ว่า แนวคิดเกี่ยวกับผู้ช่วยสอนคนหูหนวกในประเทศไทยยังอิงจากบริบทตะวันตกเป็นหลัก แม้จะมีความแตกต่างทั้งด้านวัฒนธรรม ระบบการศึกษา และลักษณะภาษามือเฉพาะ การประยุกต์ใช้ทฤษฎีจากต่างประเทศจึงต้องคำนึงถึงบริบทไทย โดยเฉพาะการเน้นทวิภาษา (ภาษาไทยและภาษามือไทย) มากกว่าการสร้างวัฒนธรรมคนหูหนวกแยกจากสังคมใหญ่ นอกจากนี้ยังขาดการศึกษาเชิงลึกด้านอัตลักษณ์ทางวิชาชีพของผู้ช่วยสอนคนหูหนวกในบริบทไทย ซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพและความยั่งยืนของวิชาชีพนี้

บทบาทหลักของผู้ช่วยสอนคนหูหนวก

จากการศึกษาของ ญัฐวาลัญช์ วังนิล และคณะ (2562) และ Salter et al. (2017) สามารถสรุปบทบาทหลักของผู้ช่วยสอนคนหูหนวก (DTA) ในระดับอุดมศึกษาได้ดังนี้

1. การร่วมวางแผนและเตรียมการสอน DTA ทำงานร่วมกับอาจารย์ผู้สอนหลักในการวางแผนการสอนและเตรียมเนื้อหาที่เหมาะสมกับนักศึกษาหูหนวก ช่วยปรับเนื้อหาให้เข้าถึงได้ง่ายและสอดคล้องกับวัฒนธรรมการเรียนรู้ของคนหูหนวก
2. การจัดเตรียมสื่อและวัสดุการสอน DTA มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาและจัดเตรียมสื่อการสอนที่เหมาะสมกับนักศึกษาหูหนวก เช่น การจัดทำสื่อภาพประกอบ การบันทึกคำศัพท์ภาษาไทยควบคู่กับภาษามือไทย และการผลิตวีดิทัศน์ประกอบการเรียนการสอน
3. การสอนและทบทวนเนื้อหา DTA ช่วยสอนและทบทวนเนื้อหาให้กับนักศึกษาหูหนวกในห้องเรียนหรือนอกเวลาเรียน โดยใช้ภาษามือในการอธิบายเนื้อหาที่ซับซ้อนให้เข้าใจง่ายขึ้น และช่วยตอบคำถามหรือขยายความเนื้อหาที่นักศึกษาอาจไม่เข้าใจจากการสอนของอาจารย์ผู้สอนหลัก
4. การดูแลและสนับสนุนนักศึกษา DTA ทำหน้าที่ดูแลและให้คำปรึกษานักศึกษาหูหนวกทั้งในด้านวิชาการและการปรับตัวในสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ ช่วยแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในห้องเรียน และสนับสนุนการพัฒนาทักษะทางสังคมและการใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัย
5. การประเมินและติดตามผล DTA มีส่วนร่วมในการประเมินความก้าวหน้าและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาหูหนวก ตรวจสอบที่ได้รับมอบหมาย บันทึกการเข้าเรียน และรายงานผลต่ออาจารย์ประจำวิชา
6. การเป็นตัวแทนและแรงบันดาลใจ DTA ที่เป็นคนหูหนวกหรือหูตึงสามารถเป็นแบบอย่างและแรงบันดาลใจให้กับนักศึกษาหูหนวก แสดงให้เห็นถึงความสำเร็จที่เป็นไปได้และการเอาชนะอุปสรรคในชีวิต สร้างความเชื่อมั่นและทัศนคติที่ดีต่อการศึกษาและการพัฒนาตนเอง

บทบาทหลักของผู้ช่วยสอนคนหูหนวกที่ได้กล่าวมาข้างต้นไม่เพียงแต่เป็นการปฏิบัติหน้าที่ตามความรับผิดชอบเท่านั้น แต่ยังส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษาของนักศึกษาหูหนวกและระบบการศึกษาแบบบูรณาการโดยรวม ซึ่งจะได้กล่าวถึงในหัวข้อต่อไป

ความสำคัญของผู้ช่วยสอนคนหูหนวกในระบบการศึกษา

ผู้ช่วยสอนคนหูหนวกมีความสำคัญต่อระบบการศึกษาแบบบูรณาการสำหรับนักศึกษาหูหนวกในหลายมิติดังนี้

1. การเข้าถึงเนื้อหาและการสื่อสาร DTA ช่วยให้นักศึกษาหูหนวกสามารถเข้าถึงเนื้อหาการเรียนการสอนผ่านการใช้ภาษามือที่เป็นภาษาแรกของพวกเขา ทำให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ดังที่ Lin and Potmešil (2022) กล่าวว่า ความท้าทายสำคัญในการจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาหูหนวกคือการสื่อสารระหว่างอาจารย์ที่มีการได้ยินและนักศึกษาหูหนวก ซึ่ง DTA สามารถช่วยลดช่องว่างนี้ได้
2. การเชื่อมโยงวัฒนธรรมการเรียนรู้ DTA เป็นตัวกลางในการเชื่อมโยงระหว่างวัฒนธรรมการเรียนรู้ของคนหูหนวกและระบบการศึกษาแบบเรียนร่วม ช่วยให้อาจารย์เข้าใจความต้องการและวิธีการเรียนรู้ของนักศึกษาหูหนวก และช่วยให้นักศึกษาหูหนวกสามารถปรับตัวเข้ากับระบบการศึกษาระดับอุดมศึกษาได้ดีขึ้น
3. การสนับสนุนด้านจิตสังคม นอกเหนือจากการสนับสนุนด้านวิชาการ DTA ยังมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนด้านจิตสังคมให้กับนักศึกษาหูหนวก ช่วยลดความรู้สึกโดดเดี่ยวและสร้างความมั่นใจในการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมในสังคมวิชาการ (Qi & Mitchell, 2011)
4. การพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอน DTA มีส่วนสำคัญในการพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับนักศึกษาหูหนวก โดยนำความรู้และประสบการณ์ในวัฒนธรรมคนหูหนวกมาประยุกต์ใช้ในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้และสื่อการสอนที่มีประสิทธิภาพ (Kusters et al., 2017)
5. การสร้างแรงบันดาลใจและตัวแบบ DTA ที่เป็นคนหูหนวกสามารถเป็นตัวอย่างและแรงบันดาลใจให้กับนักศึกษาหูหนวก แสดงให้เห็นถึงความเป็นไปได้ในการประสบความสำเร็จในการศึกษาและการทำงาน เสริมสร้างทัศนคติที่ดีต่อการพัฒนาตนเองและการมีส่วนร่วมในสังคม (Whitaker & Thomas-Presswood, 2017)

Salter (2015) ได้อธิบายว่า ผู้ช่วยสอนมีบทบาทสำคัญในการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ โดยสามารถให้การสนับสนุนที่หลากหลายและตรงกับความต้องการของนักศึกษามากกว่าบทบาทของอาจารย์เพียงลำพัง นอกจากนี้ผู้ช่วยสอนมักมีประสบการณ์ในการมีปฏิสัมพันธ์ใกล้ชิดกับนักศึกษาพิการมากกว่าอาจารย์ ซึ่งช่วยให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการเรียนรู้ได้มากขึ้น

ผู้เชี่ยวชาญชี้ว่า บทบาทของผู้ช่วยสอนคนหูหนวกในประเทศไทยมีความซับซ้อนและทับซ้อนมากกว่าแนวคิดตะวันตก โดยต้องทำหน้าที่หลากหลายทั้งผู้ช่วยสอนล่ามภาษามือ ที่ปรึกษา และต้นแบบทางสังคม ซึ่งต่างจากในประเทศพัฒนาแล้วที่แต่ละบทบาทมีผู้รับผิดชอบเฉพาะแยกกัน ความรับผิดชอบที่มากกว่านี้สร้างภาระงานที่หนักกว่า แต่อาจจำกัดการพัฒนาความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน นอกจากนี้ ระบบอุดมศึกษาไทยยังไม่ได้สร้างตำแหน่งทางวิชาการที่เหมาะสม ทำให้บทบาทถูกจำกัดอยู่เพียงระดับปฏิบัติการ ขาดโอกาสพัฒนาองค์ความรู้และนวัตกรรมในระดับสูงขึ้น

แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาแบบบูรณาการสำหรับคนหูหนวก

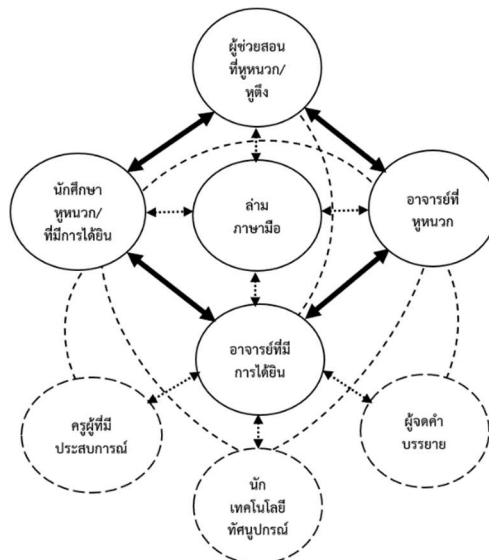
การจัดการศึกษาสำหรับคนหูหนวกมีพัฒนาการผ่านหลายรูปแบบ จากการแยกจัดการศึกษาพิเศษสู่การศึกษาแบบเรียนร่วม และพัฒนาต่อเนื่องเป็นรูปแบบที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยมีรูปแบบสำคัญ ได้แก่ การศึกษาแบบเรียนร่วม (Mainstream Education) ที่ยังขาดการปรับระบบเชิงโครงสร้าง (Florian, 2008)

การศึกษาแบบบูรณาการ (Integrated Education) ตามที่ได้นิยามไว้ในคำจำกัดความข้างต้น (Salter et al., 2017) และการศึกษาแบบเรียนรวม (Inclusive Education) ที่ออกแบบเพื่อตอบสนองความหลากหลายของผู้เรียนตั้งแต่แรก

ในบริบทอุดมศึกษาไทย สถาบันราชสุดา มหาวิทยาลัยมหิดล เป็นผู้นำการใช้รูปแบบการเรียนแบบสองภาษาสองวัฒนธรรม (Bilingual Bicultural Education) ตามที่ได้อธิบายไว้ในคำจำกัดความ ซึ่งมีผลการศึกษาว่าสามารถช่วยให้นักศึกษาหูหนวกพัฒนาทักษะการเรียนรู้และสามารถเข้าสู่สังคมของผู้มีการได้ยินได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สิริลักษณ์ณัฏฐ์และคณะ, 2566) โดยมีระบบสนับสนุนที่ครอบคลุมความต้องการของนักศึกษาหูหนวกอย่างครบวงจร รวมถึงการมีผู้ช่วยสอนคนหูหนวกที่เป็นองค์ประกอบสำคัญในระบบการศึกษานี้

ระบบการทำงานแบบบูรณาการในสถาบันราชสุดา

สถาบันราชสุดา มหาวิทยาลัยมหิดล ได้พัฒนาระบบการจัดการเรียนการสอนสำหรับนักศึกษาที่มีความแตกต่างหลากหลายทางกายภาพ โดยเฉพาะนักศึกษาหูหนวกหรือหูตึง ด้วยการออกแบบระบบการทำงานแบบบูรณาการที่มีบุคลากรหลายฝ่ายทำงานร่วมกัน

แผนภาพที่ 1 ความสัมพันธ์การทำงานในระบบการจัดการศึกษาของสถาบันราชสุดา

จากแผนภาพที่ 1 แสดงให้เห็นความสัมพันธ์การทำงานในระบบการจัดการศึกษาของสถาบันราชสุดา ซึ่งมีความซับซ้อนและเชื่อมโยงกันระหว่างองค์ประกอบต่างๆ โดยสามารถอธิบายความสัมพันธ์ได้ดังนี้

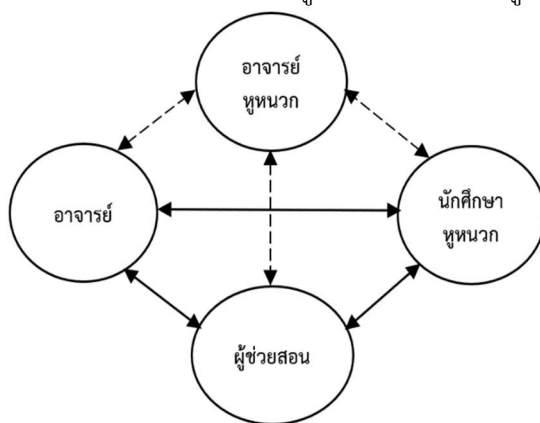
1. ความสัมพันธ์ที่แสดงด้วยเส้นลูกศรแบบทึบ แสดงถึงการมีปฏิสัมพันธ์โดยตรงและการทำงานร่วมกันอย่างใกล้ชิดในชั้นเรียนและกระบวนการเรียนการสอน ซึ่งประกอบด้วย ล่ามภาษามือ เป็นศูนย์กลางในการสื่อสาร มีความสัมพันธ์โดยตรงกับทุกองค์ประกอบหลัก ทำหน้าที่เชื่อมโยงการสื่อสารระหว่างอาจารย์ที่มีการได้ยิน ผู้ช่วยสอนคนหูหนวก อาจารย์หูหนวก และนักศึกษาหูหนวก อาจารย์ที่มีการได้ยิน มีปฏิสัมพันธ์โดยตรงกับล่ามภาษามือเพื่อสื่อสารกับผู้ช่วยสอนคนหูหนวกและนักศึกษาหูหนวก รวมถึงอาจารย์หูหนวกในการวางแผนและจัดการเรียนการสอน ผู้ช่วยสอนคนหูหนวก มีความสัมพันธ์โดยตรงกับอาจารย์หูหนวก ล่ามภาษามือ และนักศึกษาหูหนวก เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้และถ่ายทอดเนื้อหาการเรียน อาจารย์หูหนวก มีปฏิสัมพันธ์โดยตรงกับทุกองค์ประกอบหลัก โดยเฉพาะผู้ช่วยสอนคนหูหนวกและนักศึกษาหูหนวกผ่านภาษา

มือ และนักศึกษาหูหนวก/ที่มีการได้ยิน มีปฏิสัมพันธ์โดยตรงกับทั้งอาจารย์ ผู้ช่วยสอนคนหูหนวก และล่ามภาษามือในกระบวนการเรียนรู้

2. ความสัมพันธ์ที่แสดงด้วยเส้นลูกศรแบบประ แสดงถึงการมีปฏิสัมพันธ์ทางอ้อมและการสนับสนุนเชิงโครงสร้างหรือกระบวนการ ซึ่งประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญ ให้คำปรึกษาและสนับสนุนเชิงวิชาการ แก่อาจารย์ที่มีการได้ยินและอาจารย์หูหนวก เพื่อพัฒนาวิธีการสอนที่เหมาะสม ครูผู้มีความรู้ ให้คำแนะนำและแบ่งปันประสบการณ์การสอนคนหูหนวกแก่ทั้งอาจารย์และผู้ช่วยสอน และนักเทคโนโลยีสารสนเทศ สนับสนุนการผลิตสื่อการสอนและอุปกรณ์เทคโนโลยีที่จำเป็นสำหรับการเรียนการสอนของนักศึกษาหูหนวก

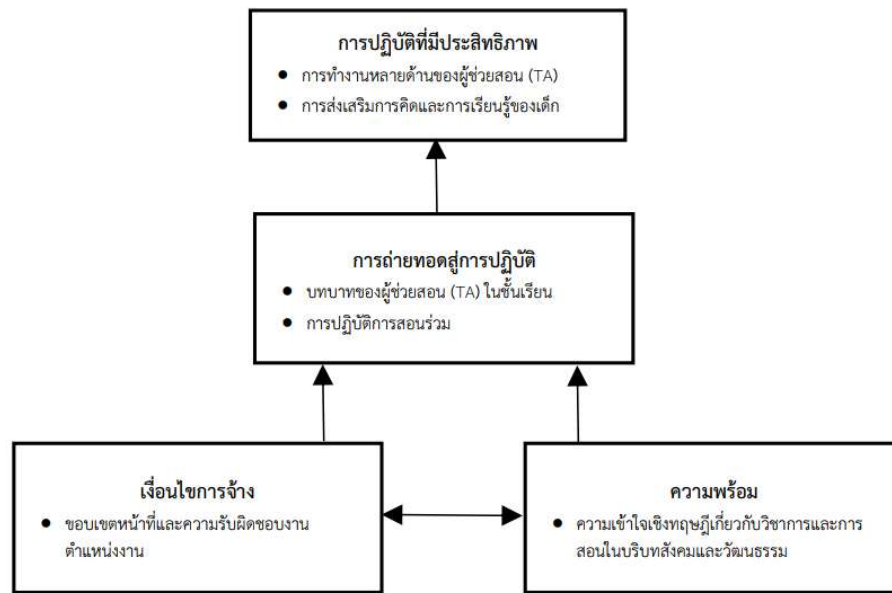
ระบบความสัมพันธ์นี้แสดงให้เห็นถึงการทำงานแบบบูรณาการที่มีล่ามภาษามือเป็นจุดเชื่อมต่อสำคัญในการสื่อสาร โดยมีทั้งการปฏิสัมพันธ์โดยตรงในกระบวนการเรียนการสอน (เส้นทึบ) และการสนับสนุนเชิงโครงสร้างและวิชาการ (เส้นประ) ซึ่งทำให้ระบบการศึกษาสำหรับนักศึกษาหูหนวกของสถาบันราชสุดามีความครอบคลุมและมีประสิทธิภาพมากกว่ารูปแบบการทำงานที่แยกส่วนในห้องเรียนทั่วไป

ระบบการทำงานแบบบูรณาการนี้แตกต่างจากรูปแบบการทำงานในต่างประเทศ ดังที่แสดงในแผนภาพที่ 2 ซึ่งเป็นรูปแบบความสัมพันธ์การทำงานในห้องเรียนแบบทั่วไปที่นำเสนอโดย Salter et al. (2017) ที่มีลักษณะเป็นการทำงานที่แยกส่วนมากกว่าการบูรณาการอย่างเต็มรูปแบบ

แผนภาพที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์ผู้สอนหลัก อาจารย์หูหนวก นักศึกษาหูหนวก และผู้ช่วยสอน
(ดัดแปลงจาก Salter et al., 2017, p.42)

นอกจากนี้ Webster et al. (2011, อ้างถึงใน Ciletti, 2023) ได้เสนอรูปแบบ WPR (Wider Pedagogical Role) ที่อธิบายองค์ประกอบสำคัญในการทำงานของผู้ช่วยสอน ประกอบด้วย เงื่อนไขการจ้างงาน ความพร้อม การถ่ายทอดสู่การปฏิบัติ และการปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ ดังแสดงในภาพที่ 3

แผนภาพที่ 3 การอธิบายด้านสังคมและวัฒนธรรมของการทำงานร่วมกันในรูปแบบ WPR
(ดัดแปลงจาก Webster et al., 2011, อ้างถึงใน Ciletti, 2023)

การเปรียบเทียบรูปแบบการทำงานของสถาบันราชสุดากับมหาวิทยาลัยกาโลเดต

เพื่อให้เห็นภาพที่ชัดเจนของรูปแบบการทำงานที่แตกต่างกันในการสนับสนุนการศึกษาสำหรับคนหูหนวกในระดับอุดมศึกษา การเปรียบเทียบระหว่างรูปแบบการทำงานของสถาบันราชสุดาซึ่งเป็นต้นแบบในบริบทประเทศไทย กับมหาวิทยาลัยกาโลเดต (Gallaudet University) (Marchetti et al., 2012) ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยชั้นนำสำหรับคนหูหนวกในระดับโลก จะช่วยให้เห็นจุดเด่นและความแตกต่างที่สามารถนำมาพัฒนาต่อยอดได้ ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบรูปแบบการทำงานสนับสนุนการศึกษาสำหรับคนหูหนวกระหว่างสถาบันราชสุดาและมหาวิทยาลัยกาโลเดต

ประเด็นเปรียบเทียบ	สถาบันราชสุดา มหาวิทยาลัยมหิดล	มหาวิทยาลัยกาโลเดต สหรัฐอเมริกา
รูปแบบสถาบันและปรัชญาการศึกษา	สถาบันที่จัดการศึกษาแบบบูรณาการ (Integrated Education) ใช้แนวทางสองภาษาสองวัฒนธรรม (Bilingual Bicultural Education) เพื่อให้ให้นักศึกษาหูหนวกเข้าสู่สังคมของผู้มีการได้ยิน	มหาวิทยาลัยเฉพาะทางสำหรับคนหูหนวก (Specialized University) เน้นวัฒนธรรมคนหูหนวก (Deaf Culture-Centered Education) โดยใช้ภาษามืออเมริกัน (ASL) เป็นหลัก
บทบาทของผู้ช่วยสอนคนหูหนวก	เป็นตัวกลางเชื่อมโยงระหว่างอาจารย์ที่มีการได้ยินกับนักศึกษาหูหนวก ทำงานในรูปแบบทีมบูรณาการร่วมกับล่ามภาษามือและทีมสนับสนุนอื่นๆ	เป็นทั้งผู้ช่วยสอนและอาจารย์ผู้สอน เน้นการเป็นต้นแบบทางวิชาการและวิชาชีพสำหรับนักศึกษาหูหนวก
ระบบสนับสนุน	ระบบทีมงานบูรณาการ (Integrated Team) ที่ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญหลายฝ่าย	ระบบสภาพแวดล้อมที่เข้าถึงได้ทั้งหมด (Fully Accessible Environment) โดยบุคลากรส่วนใหญ่ใช้ภาษามือได้

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ประเด็นเปรียบเทียบ	สถาบันราชสุตา มหาวิทยาลัยมหิดล	มหาวิทยาลัยกาลอเตต สหรัฐอเมริกา
การพัฒนาผู้ช่วยสอนและเส้นทางอาชีพ	การฝึกอบรมเฉพาะทางและพัฒนาทักษะการสื่อสารสองภาษา อยู่ระหว่างพัฒนาเส้นทางความก้าวหน้าที่ชัดเจน	หลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาเฉพาะทาง มีเส้นทางความก้าวหน้าชัดเจนจากผู้ช่วยสอนสู่อาจารย์และนักวิชาการ
ความท้าทายหลัก	การพัฒนาทักษะภาษาและการสื่อสารของผู้ช่วยสอนคนหูหนวก และการสร้างระบบความก้าวหน้าในอาชีพที่ชัดเจน	การเตรียมนักศึกษาให้ทำงานในสภาพแวดล้อมที่มีคนหูตึงเป็นส่วนใหญ่ และความยั่งยืนทางการเงินของสถาบัน

จากตารางเปรียบเทียบข้างต้น ทั้งสองสถาบันมีจุดเน้นที่แตกต่างกันตามบริบททางสังคมและวัฒนธรรม แต่มีเป้าหมายร่วมในการสร้างโอกาสการศึกษาที่มีคุณภาพสำหรับคนหูหนวก สถาบันราชสุตาเน้นการบูรณาการระบบสนับสนุนเพื่อให้นักศึกษาหูหนวกเรียนร่วมกับนักศึกษาทั่วไป ขณะที่มหาวิทยาลัยกาลอเตตเน้นการสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมวัฒนธรรมคนหูหนวกอย่างเต็มรูปแบบ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสองสถาบันจะช่วยพัฒนาบทบาทของผู้ช่วยสอนคนหูหนวกที่เหมาะสมกับบริบทไทย โดยเฉพาะในด้านระบบการฝึกอบรมและเส้นทางความก้าวหน้าในอาชีพ

ผู้เขียนวิเคราะห์ว่า ระบบการศึกษาไทยยังมีช่องว่างระหว่างแนวคิดทฤษฎีกับการปฏิบัติจริง รูปแบบการศึกษาแบบบูรณาการของสถาบันราชสุตาเป็นโมเดลต้นแบบที่ดี แต่มีข้อจำกัดในการขยายผลสู่สถาบันอื่น เนื่องจากต้องใช้ทรัพยากรบุคคลและงบประมาณจำนวนมาก โดยเฉพาะบุคลากรเฉพาะทาง นอกจากนี้ แนวคิดการศึกษาแบบสองภาษาสองวัฒนธรรมยังมีความท้าทายเนื่องจากขาดความต่อเนื่องตั้งแต่การศึกษาขั้นพื้นฐาน ทำให้นักศึกษาหูหนวกมีพื้นฐานทักษะภาษาที่แตกต่างกันมาก ส่งผลให้การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต้องพัฒนาทักษะพื้นฐานควบคู่กับการสอนเนื้อหาในระดับสูง

ความท้าทายในการพัฒนาศักยภาพและบทบาทของผู้ช่วยสอนคนหูหนวก

แม้ว่าผู้ช่วยสอนคนหูหนวกจะมีบทบาทสำคัญในระบบการศึกษาระดับอุดมศึกษา แต่ยังพบความท้าทายสำคัญในการพัฒนาศักยภาพและบทบาทของพวกเขา ดังนี้

ข้อจำกัดด้านทักษะภาษาและการสื่อสารในบริบทวิชาการ

ผู้ช่วยสอนคนหูหนวกส่วนใหญ่ใช้ภาษามือเป็นภาษาแม่และภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง ซึ่งมีโครงสร้างที่แตกต่างกัน (จิตประภา ศรีอ่อน, 2547) ความแตกต่างนี้สร้างความท้าทายในการเข้าถึงเนื้อหาวิชาการในระดับอุดมศึกษาที่มีความซับซ้อนและเฉพาะทาง งานวิจัยของ Marschark and Knoors (2012) พบว่าคนหูหนวกมักประสบปัญหาในการเข้าใจคำศัพท์เฉพาะทางและโครงสร้างประโยคที่ซับซ้อนที่พบในตำราและบทความวิชาการ กรณีศึกษาในสถาบันราชสุตา พบว่าผู้ช่วยสอนคนหูหนวกในสาขาการศึกษาของคนหูหนวกมักประสบปัญหาในการเข้าใจและถ่ายทอดแนวคิดที่เป็นนามธรรมและมีความซับซ้อน เช่น ภาษาอังกฤษ วิทยาศาสตร์ คอมพิวเตอร์ หรือคณิตศาสตร์ เนื่องจากคำศัพท์เฉพาะทางเหล่านี้มักไม่มีคำเทียบเคียงในภาษามือไทย นอกจากนี้ ในการสื่อสารกับอาจารย์และทีมงานที่มีการได้ยิน ยังพบว่าความแตกต่างของรูปแบบการสื่อสารและบริบททางวัฒนธรรมอาจนำไปสู่การเข้าใจที่คลาดเคลื่อนในการประชุมวางแผนการสอนหรือการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ (Singleton & Tittle, 2019)

การขาดแคลนบุคลากรและข้อจำกัดด้านการพัฒนาวิชาชีพ

การขาดแคลนผู้ช่วยสอนคนหูหนวกที่มีคุณสมบัติเหมาะสมเป็นปัญหาสำคัญโดยเฉพาะในสาขาวิชาเฉพาะทาง มีผู้สำเร็จการศึกษาด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับคนที่มีการได้ยินจำนวนน้อย (ณัฐลัญช์ วังนิล และคณะ, 2562) ผู้ช่วยสอนคนหูหนวกส่วนใหญ่เข้าสู่ตำแหน่งโดยมีพื้นฐาน

การศึกษาที่หลากหลาย และมักไม่ได้รับการฝึกอบรมเฉพาะทางด้านการสอนในระดับอุดมศึกษา ความท้าทายสำคัญอีกประการคือการขาดเส้นทางความก้าวหน้าในอาชีพที่ชัดเจน ในระบบอุดมศึกษาไทย โครงสร้างตำแหน่งงานและเกณฑ์การประเมินผลงานมักไม่ได้ออกแบบมาเพื่อรองรับลักษณะเฉพาะของผู้ช่วยสอนคนหูหนวก การเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการมีเงื่อนไขที่อาจเป็นอุปสรรค เช่น การสอบภาษาอังกฤษ การผลิตผลงานวิจัยและบทความวิชาการ ซึ่งคนหูหนวกมักอยู่ในสถานะที่เสียเปรียบเนื่องจากข้อจำกัดด้านภาษา (Trent, 2014) ขณะเดียวกัน งานวิจัยของ Roffey-Barentsen (2014) พบว่าผู้ช่วยสอนโดยทั่วไปมักรู้สึกว่าการขาดการยอมรับในสถานะทางวิชาชีพและมีโอกาสจำกัดในการพัฒนาวิชาชีพ สำหรับผู้ช่วยสอนคนหูหนวก สถานการณ์นี้ยิ่งมีความท้าทายมากขึ้นเนื่องจากอุปสรรคในการเข้าถึงการฝึกอบรมและการพัฒนาทักษะที่มักไม่ได้ออกแบบมาให้เหมาะสมกับความต้องการเฉพาะของพวกเขา

ความท้าทายในการปรับตัวต่อเทคโนโลยีและการเรียนการสอนในยุคดิจิทัล

การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีและการปฏิรูปการศึกษาในยุคดิจิทัลสร้างความท้าทายใหม่ให้กับผู้ช่วยสอนคนหูหนวก พวกเขาต้องปรับตัวกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสอน การจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสาน และการใช้เครื่องมือออนไลน์ต่างๆ (Marschark & Knoors, 2012) จากการศึกษาของ Alshawabkeha et al. (2022) พบว่าการสอนออนไลน์ในช่วงการระบาดของโควิด-19 สร้างความท้าทายเฉพาะสำหรับผู้ช่วยสอนคนหูหนวก เนื่องจากข้อจำกัดของแพลตฟอร์มการประชุมออนไลน์ในการสื่อสารด้วยภาษามือ ปัญหาความล่าช้าในการส่งสัญญาณ คุณภาพวิดีโอที่ไม่คงที่ และความเหนื่อยล้าจากการจ้องมองหน้าจอานานๆ (Zoom fatigue) เป็นอุปสรรคต่อการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ เทคโนโลยีสนับสนุนการเข้าถึงอย่างเท่าเทียม (Assistive Technology) ที่พัฒนาขึ้นมักไม่ได้ออกแบบให้รองรับความต้องการเฉพาะของผู้ใช้ภาษามือไทย ทำให้ผู้ช่วยสอนคนหูหนวกต้องพึ่งพาล่ามภาษามือหรือบริการถอดความในการเข้าถึงเนื้อหาและการฝึกอบรมต่างๆ

ความท้าทายในการทำงานเป็นทีมในบริบทอุดมศึกษา

การทำงานร่วมกันระหว่างผู้ช่วยสอนคนหูหนวกกับอาจารย์ผู้สอนหลักและทีมงานอื่นๆ มีความท้าทายเฉพาะตัว การศึกษาของ Webster et al. (2011) พบว่าผู้ช่วยสอนมักมีเวลาจำกัดในการหารือและวางแผนการสอนร่วมกับอาจารย์ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงาน ในบริบทของสถาบันอุดมศึกษาไทย วัฒนธรรมองค์กรและโครงสร้างการทำงานมักไม่ได้ออกแบบมาเพื่อส่งเสริมการทำงานร่วมกันระหว่างบุคลากรที่มีความหลากหลาย การทำงานยังมีลักษณะแยกส่วนตามหน้าที่รับผิดชอบ ทำให้ขาดการบูรณาการและการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างทีมงาน (Salter et al., 2017) ความแตกต่างด้านวัฒนธรรมการสื่อสารระหว่างคนหูหนวกและผู้ที่มีการได้ยินยังอาจนำไปสู่ความเข้าใจผิดหรือการสื่อสารที่ไม่มีประสิทธิภาพ การที่อาจารย์และบุคลากรส่วนใหญ่ไม่สามารถสื่อสารด้วยภาษามือไทยได้ ทำให้ต้องพึ่งพาล่ามภาษามือเป็นคนกลางในการสื่อสาร ซึ่งอาจทำให้เกิดการสูญเสียข้อมูลหรือความหมายบางส่วนในกระบวนการแปล

ผู้เขียนนิพนธ์ว่า ปัญหาเชิงโครงสร้างของระบบการศึกษาไทยเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้การพัฒนาศักยภาพผู้ช่วยสอนคนหูหนวกเป็นไปอย่างล่าช้า โดยเฉพาะการขาดบูรณาการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ความท้าทายด้านทักษะภาษาสะท้อนปัญหาพื้นฐานของระบบการศึกษาตั้งแต่ระดับประถมและมัธยมศึกษา ความท้าทายด้านเทคโนโลยีเชื่อมโยงกับช่องว่างดิจิทัลในสังคม และความท้าทายด้านวิชาชีพยังเกี่ยวข้องกับการเลือกปฏิบัติและขาดความเข้าใจในศักยภาพของคนพิการ แม้มีกฎหมายคุ้มครอง แต่ในทางปฏิบัติคนหูหนวกยังถูกจำกัดโอกาสและขาดตัวแบบความสำเร็จในระดับสูง

แนวทางการพัฒนาศักยภาพและบทบาทของผู้ช่วยสอนคนหูหนวก

เพื่อรับมือกับความท้าทายที่ได้กล่าวมาข้างต้นและเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของผู้ช่วยสอนคนหูหนวก จำเป็นต้องมีแนวทางการพัฒนาที่เป็นระบบและครอบคลุมในหลายมิติ ดังนี้

การพัฒนาระบบสนับสนุนการทำงานและทักษะการสื่อสาร

เพื่อแก้ไขความท้าทายด้านทักษะภาษาและการสื่อสารในบริบทวิชาการ รวมถึงปัญหาในการทำงานเป็นทีม การพัฒนาระบบสนับสนุนการทำงานแบบบูรณาการควบคู่กับการพัฒนาทักษะการสื่อสารเป็นแนวทางสำคัญที่ต้องดำเนินการควบคู่กัน ประกอบด้วย

1) การกำหนดบทบาทและความรับผิดชอบที่ชัดเจน จัดทำคำอธิบายลักษณะงานที่ระบุขอบเขตหน้าที่และความคาดหวังในการปฏิบัติงาน (ณัฐลัญช์ วังนิล และคณะ, 2562)

2) การพัฒนาโครงสร้างการทำงานแบบทีม ส่งเสริมการทำงานร่วมกันระหว่างผู้ช่วยสอนคนหูหนวก อาจารย์ผู้สอน ล่ามภาษามือ และบุคลากรสนับสนุนอื่นๆ (Salter, 2015)

3) การพัฒนาทักษะภาษามือไทยและภาษาไทย ส่งเสริมการพัฒนาทักษะภาษามือไทยซึ่งเป็นภาษาแรก และภาษาไทยซึ่งเป็นภาษาที่สองอย่างต่อเนื่อง รวมถึงทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการเข้าถึงเนื้อหาวิชาการ

4) การใช้เทคโนโลยีสนับสนุนการสื่อสาร เช่น แอปพลิเคชันแปลภาษามือ และระบบการประชุมทางไกลที่มีคำบรรยาย เพื่อสนับสนุนการทำงานร่วมกับทีม (ZainEldin et al., 2024)

5) การจัดสรรเวลาสำหรับการวางแผนและการปรึกษาหารือระหว่างทีมงาน เพื่อเตรียมการสอนและสนับสนุนนักศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Webster et al., 2011)

การพัฒนาหลักสูตร การฝึกอบรม และเครือข่ายความร่วมมือ

การพัฒนาหลักสูตร การฝึกอบรม และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาศักยภาพผู้ช่วยสอนคนหูหนวกอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย

1) การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมระดับบัณฑิตศึกษาสำหรับผู้ช่วยสอนคนหูหนวก ที่เน้นทักษะการสอน การใช้ภาษามือในบริบทวิชาการ และการทำงานเป็นทีม เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการเป็นผู้ช่วยสอนมืออาชีพหรือการก้าวสู่การเป็นอาจารย์ (ณัฐลัญช์ วังนิล และคณะ, 2562)

2) การฝึกอบรมเกี่ยวกับนวัตกรรมการเรียนการสอน ทักษะการประเมินผล การให้ข้อมูลย้อนกลับ และการให้คำปรึกษานักศึกษา ซึ่งจะช่วยให้ผู้ช่วยสอนสามารถสนับสนุนนักศึกษาได้อย่างรอบด้าน (Whitaker & Thomas-Presswood, 2017; Qi & Mitchell, 2011)

3) การจัดตั้งชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพและการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถาบัน เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความรู้ และแนวปฏิบัติที่ดี (Salter et al., 2017)

4) การส่งเสริมการวิจัยและการพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอนโดยมีผู้ช่วยสอนคนหูหนวกเป็นส่วนหนึ่งของทีมวิจัย เพื่อนำความรู้และประสบการณ์มาพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา (Villarente, 2024)

โมเดล DEAF Development: กรอบแนวคิดการพัฒนาผู้ช่วยสอนคนหูหนวกอย่างเป็นระบบ

จากการสังเคราะห์แนวทางการพัฒนาศักยภาพผู้ช่วยสอนคนหูหนวก ผู้เขียนนำเสนอกรอบแนวคิด "โมเดล DEAF Development" ที่ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลักที่เชื่อมโยงกัน ได้แก่

1) **D - Development:** การพัฒนาทักษะพื้นฐานที่จำเป็น เช่น ทักษะการสื่อสารสองภาษา (ภาษามือไทยและภาษาไทย) ทักษะการถ่ายทอดความรู้ และทักษะเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยคำนึงถึงธรรมชาติการเรียนรู้ผ่านการมองเห็นของคนหูหนวก

2) **E - Education:** การพัฒนาเส้นทางการศึกษาต่อเนื่องและความก้าวหน้าในวิชาชีพ ผ่านหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาเฉพาะทาง ระบบพี่เลี้ยง และเส้นทางความก้าวหน้าชัดเจน

3) **A - Adaptation:** การพัฒนาความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงและการสร้างนวัตกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับวัฒนธรรมการเรียนรู้ของคนหูหนวก

4) **F - Future Integration:** การบูรณาการบทบาทผู้ช่วยสอนคนหูหนวกเข้ากับระบบการศึกษาในอนาคตอย่างยั่งยืน ผ่านเครือข่ายความร่วมมือและการผลักดันนโยบายสนับสนุน

โมเดลนี้เน้นการพัฒนาที่ครอบคลุมและเป็นองค์รวม มีความยืดหยุ่นสามารถปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละสถาบัน และเป็นกรอบแนวคิดพื้นฐานในการวางแผนพัฒนาระบบสนับสนุนผู้ช่วยสอนคนหูหนวกที่ยั่งยืน

การประยุกต์ใช้แนวทางการพัฒนาในบริบทประเทศไทย

การประยุกต์ใช้แนวทางการพัฒนาศักยภาพผู้ช่วยสอนคนหูหนวกในบริบทประเทศไทยควรคำนึงถึงบริบททางสังคม วัฒนธรรม และระบบการศึกษาของประเทศ ดังนี้

1) การบูรณาการกับนโยบายและแผนยุทธศาสตร์ระดับชาติ เช่น แผนยุทธศาสตร์ตามนโยบายภาษาแห่งชาติที่สนับสนุนสิทธิทางภาษาของคนหูหนวก และแผนการศึกษาแห่งชาติที่มุ่งส่งเสริมการศึกษาที่เท่าเทียม เพื่อให้ได้รับการสนับสนุนทรัพยากรอย่างเหมาะสม

2) การสร้างความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษา องค์กรคนพิการ หน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน ในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม แลกเปลี่ยนบุคลากร และทำวิจัยร่วมกัน

3) การประยุกต์ใช้รูปแบบการทำงานแบบบูรณาการของสถาบันราชสุดาที่เน้นการทำงานร่วมกันระหว่างอาจารย์ ผู้ช่วยสอนคนหูหนวก ล่ามภาษามือ และบุคลากรสนับสนุนอื่นๆ โดยปรับให้เหมาะสมกับบริบทและทรัพยากรของแต่ละสถาบัน

4) การพัฒนาระบบสนับสนุนและการสร้างแรงจูงใจ ทั้งในด้านบริการล่ามภาษามือ เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก ค่าตอบแทนที่เหมาะสม โอกาสในการพัฒนาวิชาชีพ และการให้คุณค่ากับบทบาทของผู้ช่วยสอนคนหูหนวกในระบบการศึกษา

ผู้เขียนวิเคราะห์ว่า แนวทางการพัฒนาที่เสนอมีความท้าทายในการปฏิบัติจริงภายใต้ข้อจำกัดของทรัพยากรและนโยบาย การสร้างเส้นทางความก้าวหน้าในวิชาชีพต้องมีการปรับโครงสร้างของระบบราชการและสถาบันอุดมศึกษา โมเดล DEAF Development ที่เสนอมีความครอบคลุม แต่ต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วน ซึ่งเป็นความท้าทายในระบบการทำงานแบบแยกส่วนของไทย การพัฒนาที่ยั่งยืนควรปฏิรูประบบการศึกษาสำหรับคนหูหนวกตั้งแต่ระดับปฐมวัย และควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาความเป็นผู้นำทางวิชาการและการสร้างเครือข่ายระดับประเทศและนานาชาติ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนาองค์ความรู้ที่เหมาะสมกับบริบทไทย

บทสรุป

จากการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของบทความ สามารถสรุปได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผู้ช่วยสอนคนหูหนวกมีบทบาทสำคัญในระบบการศึกษาระดับอุดมศึกษาหลายด้าน ทั้งการร่วมวางแผนการสอน การจัดเตรียมสื่อ การสอนและทบทวนเนื้อหา การดูแลนักศึกษา การประเมินผล และการเป็นแบบอย่าง บทบาทเหล่านี้ช่วยให้นักศึกษาหูหนวกเข้าถึงการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในประเทศไทยที่ผู้ช่วยสอนคนหูหนวกต้องทำหน้าที่หลากหลายทั้งเป็นผู้ช่วยสอนล่ามภาษามือที่ปรึกษา และต้นแบบทางสังคม

วัตถุประสงค์ที่ 2 ความท้าทายสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของผู้ช่วยสอนคนหูหนวกในบริบทการศึกษาไทย ประกอบด้วย 1) ข้อจำกัดด้านทักษะภาษาและการสื่อสารในบริบทวิชาการ 2) การขาดแคลนบุคลากรและเส้นทางพัฒนาวิชาชีพที่ชัดเจน 3) ความท้าทายในการปรับตัวต่อเทคโนโลยีดิจิทัล และ 4) อุปสรรคในการทำงานเป็นทีมในระบบอุดมศึกษา ซึ่งเชื่อมโยงกับปัญหาเชิงโครงสร้างและการขาดบูรณาการระหว่างหน่วยงาน

วัตถุประสงค์ที่ 3 แนวทางการพัฒนาผู้ช่วยสอนคนหูหนวกอย่างยั่งยืนประกอบด้วย 1) การพัฒนาระบบสนับสนุนการทำงานและทักษะการสื่อสาร ผ่านการกำหนดบทบาทที่ชัดเจน การทำงานเป็นทีม การพัฒนาทักษะภาษา และการใช้เทคโนโลยีสนับสนุน และ 2) การพัฒนาหลักสูตร การฝึกอบรม และเครือข่ายความร่วมมือ โดยผ่านโมเดล DEAF Development ซึ่งครอบคลุมการพัฒนาทักษะพื้นฐาน (Development) การศึกษาต่อเนื่อง (Education) การปรับตัว (Adaptation) และการบูรณาการสู่อนาคต (Future Integration)

โดยสรุป การพัฒนาศักยภาพผู้ช่วยสอนคนหูหนวกต้องอาศัยการปรับเปลี่ยนเชิงระบบและความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ซึ่งไม่เพียงยกระดับคุณภาพการศึกษาสำหรับนักศึกษาหูหนวกเท่านั้น แต่ยังเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างระบบการศึกษาที่เท่าเทียมและมีคุณภาพสำหรับทุกคน

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ. (2565). รายงานข้อมูลสถานการณ์ด้านคนพิการในประเทศไทย. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- คณะกรรมการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ตามนโยบายภาษาแห่งชาติ. (2564). แผนยุทธศาสตร์ตามนโยบายภาษาแห่งชาติ พ.ศ. 2561–2564. สำนักงานราชบัณฑิตยสภา.
- จิตประภา ศรีอ่อน. (2547). การประเมินผลโครงการห้องเรียนสาธิตการสอนแบบสองภาษาสำหรับเด็กหูหนวกในโรงเรียนโสตศึกษา จังหวัดนครปฐม. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ณัฐวณิช วังนิล, ศุภฤกษ์ ทานาค, และนาตยา ปิณฑานนท์. (2562). การศึกษาการบริหารจัดการระบบผู้ช่วยสอนของหมวดวิชาศึกษาทั่วไป. วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา, 9(2), 15–26.
- ศศิวิมล คงสุวรรณ, และเบญจมาภรณ์ ฤไชย. (2563). การเรียนการสอนสำหรับคนหูหนวกในประเทศไทย: สภาพปัญหา รูปแบบและกระบวนการสอนแบบสองภาษา. วารสารมังรายสาร, 8(1), 1–14.
- สิริลักษณ์ มณีรัตน์, ภริมา วิธาสถิตยกุล, และทรงศนัย โกวิทากร. (2566). แนวทางการเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ของเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 34(3), 1–11.
- สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2565). สถิตินักศึกษาพิการในระดับอุดมศึกษา ปีการศึกษา 2564. กองยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา.
- Alshawabkeh, A., Woolseyb, L., & Kharbat, F. (2021). Using online information technology for deaf students during COVID-19: A closer look from experience. *Heliyon*, 7(5), e07158.
- Ciletti, L. (2023). *An investigation of the deployment and practice of teaching assistants (TA) in Italian mainstream primary classrooms: TA class roles and support for children with special educational needs and/or disabilities* [Doctoral dissertation, University College London].

- Florian, L. (2008). Special or inclusive education: Future trends. *British Journal of Special Education*, 35(4), 202–208.
- Hands & Voices. (n.d.). *Deaf culture*. Hands & Voices. Retrieved April 22, 2025, from <https://www.handsandvoices.org/comcon/articles/deafculture.htm>
- Kusters, A., De Meulder, M., & O'Brien, D. (2017). *Innovations in deaf studies: The role of deaf scholars*. Oxford University Press.
- Lin, L., & Potmešil, M. (2022). Inclusive education of students with hearing impairment. *Eduport*, 6(1), 45–58.
- Marchetti, C., Foster, S., Long, G., & Stinson, M. (2012). Crossing the communication barrier: Facilitating communication in mixed groups of deaf and hearing students. *Journal of Postsecondary Education and Disability*, 25(1), 51–63.
- Marschark, M., & Knoors, H. (2012). *Educating deaf learners: Creating a global evidence base*. Oxford University Press.
- Park, C. (2004). The graduate teaching assistant (GTA): Lessons from North American experience. *Teaching in Higher Education*, 9(3), 349–361.
- Qi, S., & Mitchell, R. E. (2011). Large-scale academic achievement testing of deaf and hard-of-hearing students: Past, present, and future. *Journal of Deaf Studies and Deaf Education*, 17(1), 1–18.
- Roffey-Barentsen, J. (2014). The voices of teaching assistants (are we value for money?). *Research in Education*, 92(1), 18–31.
- Salter, J. M. (2015). *Developing understandings of deaf students' learning in mainstream secondary classrooms: Teaching assistants' perspectives* [Doctoral dissertation, University of Leeds].
- Salter, J. M., Swanwick, R. A., & Pearson, S. E. (2017). Collaborative working practices in inclusive mainstream deaf education settings: Teaching assistant perspectives. *Deafness & Education International*, 19(1), 40–49.
- Singleton, J. L., & Tittle, M. D. (2019). Miscommunications in deaf-hearing interactions: A cultural-linguistic perspective. *Journal of Deaf Studies and Deaf Education*, 24(3), 221–230.
- Trent, J. (2014). "I'm teaching, but I'm not really a teacher": Teaching assistants and the construction of professional identities in Hong Kong schools. *Educational Research*, 56(1), 28–47.
- United Nations. (2015). *Transforming our world: The 2030 agenda for sustainable development*. <https://sdgs.un.org/2030agenda>
- Villarente, S. V. D. (2024). Navigating challenges and implementing strategies: Teachers teaching deaf students in higher education. *International Journal of Research in Special Education*, 4(1), 102–106.

- Webster, R., Blatchford, P., Bassett, P., Brown, P., Martin, C., & Russell, A. (2011). The wider pedagogical role of teaching assistants. *School Leadership and Management*, 31(1), 3–20.
- Whitaker, R., & Thomas-Presswood, T. (2017). School psychological evaluation reports for deaf and hard of hearing children: Best practices. *Journal of Social Work in Disability & Rehabilitation*, 16(3–4), 276–297.
- ZainEldin, H., Gamel, S. A., Talaat, F. M., Al-Zaabi, O. M., Tabassum, N., Bajwa, I. S., & Alboaneen, D. A. (2024). Silent no more: A comprehensive review of artificial intelligence, deep learning, and machine learning in facilitating deaf and mute communication. *Artificial Intelligence Review*, 57, 188.